

ՄՈՒՐԱՏ-ՌԱՓԱՅԵԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԵՍԸ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԱԻԱՐՏՆԵՐ

Առաջին անգամն էր, զինադադարէ հտըր, որ պաշտօնապէս կատարուեցաւ գեղաշուք հանդէսով մը վկայականներու բաշխումը Մ. — Ռափայելեանի նոր շըր- ջանաւարտներուն՝ որոնք տարիներ առաջ արհաւիրքին ամիհի ճիրաններէն յափըշ տակուած՝ իրեն դեռատի բոյսի բերուած ու տնկուած էին Մուրատայ և Ռափա- յելի ծաղկեստանին մէջ, Այժմ ուռնացած էին անոնք այդ անմահ Բարեբարներուն յարկին մէջ՝ Միսթարեան Հարց առաջ- նորդութեան տակ. բացած էին այլևս իրենց կոկոնները լոյս աշխարհ՝ կազմե- լով ընտիր փունջ մը:

Քննութիւններու շըջանը ամիս մ'առաջ արդէն սկսուած էր. այդ առթիւ սարքուե- ցաւ նաև Մարմնամարզի հանդէս մը՝ Յունիս 11 - ին՝ Վարժարանի պարտէզին մէջ, որուն ներկայ էր անձամբ վենետկոյ Քաղաքապետը՝ Ալազ Հրամանատար Ճիոր- տանոյ՝ զանազան պաշտօնական մարմին- ներու հետ: Աշակերտները Ուսուցչապետ Մարիոյ կալլոյի քաջ հրամանատարու թիան տակ անօրինակ հիացմունքի առար- կայ դարձան: Յոյժ հետաքրքրական էր Ուսուցչին հնարած նոր գնդախաղը «Giuo- co di Palla al balzo» կոչուած, որուն մէջ հիանալի էր աշակերտաց լուռ ու մունջ ճարպիկութիւնը: Սակայն ամենէն աւելի յականձ յանուանէ արժանի է յիշատա- կութեան՝ նոր շըջանաւարտներէն Յակոբ Թաշնեան, որ ձողով Յ մեզր բարձրութիւն ցատկեց. նոյնպէս Յովհաննէս Պոտուրեան (Բ. դասարանէն), որ 2 մեզր հեռաւորու- թենէն առանց ձողի ցատկեց 1, 50 մեզր

բարձրութիւն, խլելով երկուքն ալ հիաց- մունքի և գնահատումի այնքան շատաչուն ծափեր:

Սոյն հանդէսը կրկնուեցաւ բացակայից բաղձանքին վրայ նաև Յուլիս 2-ին՝ միև- նոյն պարտէզին մէջ, ուր նախագահեց այս անգամ վենետկոյ Խրիստաւոր-Պա- տրիարքը, շըջապատուած Ուխտիս Աթո- ռակալ Վ.էն և բազմաթիւ բարձրաստի- ճան անձինքներէ: Հոն էր դարձեալ վենետ- կոյ ազնուականութիւնէն ստուար մաս մը, իտալական դպրոցի աշակերտներ, և այլն:

Ձեռք բերուած այդ յաջողութիւններն ինքնին պահանք դարձած էին առհասարակ բոլոր մարզիկներուն: Բաց աստի՝ բար- ձրագոյն կարգի աշակերտք՝ լիկէոնական ընթացքին արդէն աւարտած էին, ուստի արժանաւոր վարձատրութիւն մը պէտք էր:

Այդ դիտմամբ Տեսչութիւնը ուզեց այս տարին սկսեալ նորոգել պատերազմի հետեանքով ընդհատուած վաղեմի սովո- յութիւնը՝ հանդիսապէս տալու վկայա- կանները նոր շըջանաւարտներուն, ինչպէս զօրապետ մը որ կը բաշխէ մետաղներ՝ իր կտրիճ մարզիկներուն: Կազմակերպեց օր առաջ գեղեցիկ հանդէսը ճոխ ծրագրով մը. դրկուեցան հրաւիրագրեր՝ պաշտօնա- կան և բարձրաստիճան անձնաւորութեանց. օ՛ր սահմանեց Հաստատութեանս Բարե- բարներուն տարեկոր յիշատակը, անշուշտ խորհրդաւոր նշանակութեամբ մը, որ իրենց ինքնին լսեցնեն դպրոցիս երախտա- գիւտ սաներուն իրենց սրտագին «Հոսկ Բանք» քը:

Յուլիս 9 էր. պերճագեղ հանդիսավայրն

էր վարժարանին Դահլիճը: Յատուկ աթուռներու վրայ կը բազմէին պաշտօնական անձինք, Վ. Հ. Յովհաննէս Աթուռակ վարդապետ և Աստուրալացի Եպիսկոպոս մը: Հոն փութացեր էր նաև Տանիմար-գայի Հայասիրաց ժողովին նախագահը, որ նաև Ս. Ղազար այցելած էր որ մ'առաջ, Կային նաև բաւական ազգայիններ, որոնք բախտ կը համարէին ներկայ ըլլալ ու մասնակցիլ Հայաստանի այդ նորարարող յոյսերու ուրախութեան:

Հանդէսը բացուեցաւ Բարերարաց ձօնուած նոր երգով մը, զոր շարժարած էր Երաժշտութեան բազմարդին ուսուցիչն Մոժ Ponzilacqua. զա առաջին անգամն էր որ կը լսուէր հնդինակին առաջնորդութեան տակ՝ ծափերու հանութեամբ: Երաժշտիկ Ալէմշահ մեծ յաջողութեամբ հնչեցուց ֆլուտով T. Kuhlau-է գեղեցիկ կտոր մը. իսկ Գրիգոր Կիւլպէնկեան չքնադօրէն լսեցուց ֆլուտով Corelli-ի Տըղ ոտնադր. երկունքն ալ ընկերակցութեամբ դաշնակի, որուն ստեղծաշարք Գուրգէն Ալէմշահի առջև հրաշունչ կեանք ու լեզու մ'առած էին: Հոն բերաւ նաև մեծանուն Ֆրօֆ. Wolf-Ferrari իր յարգելի մասնակցութիւնը՝ տալիդի այնքան յուզիչ հրապուրանքով մը: Händel, Haydn, Siran, G. Paisello — ահա՛ երաժիշտները, որոնք պահ մը արբեցուցին իրենց զմայելի գեղարուեստական հմայքներով՝ յանձին արդարապէս համարուած Ս. — Ռափայելեանի ծաղկեալ նուագախմբին:

Հարկ էր սակայն օրուան նշանակութիւնը քանի մը խօսքերով ևս պարզել հանդիսականաց, ինքն ելաւ վարժարանին Տեսուչը Հ. Գարրիէլ Վ. Նահապետեան: Նախ ներկայացուց զոյգ անուան բարերարներուն կեանքը, անոնց ազգասիրութեան գեղեցիկ ձեռնար կը՝ որով հայ պատանւոյն, հայ որբին դարձած էին դաստիարակ ու պաշտպան՝ սոյն Հաստատութեան միջոցով: Թուեց Դպրոցին յառաջ բերած փայլուն արգասիքները ամէն ժամանակի մէջ՝ ի նպաստ մարդկային ընկերութեան և մասնաւորապէս Հայ Ազգին,

որուն տուած է այնքան պատուաբեր և ազգանուէր անդամներ: Շնորհից կուռ ի մաստնեղով այն օգուտը՝ զոր վարժարանս մատուցած է արևելքի մէջ, տարածելով իտալիոյ համբաւն ու ազդեցութիւնը: « Ամէն աշակերտ — ըսաւ ան — իր հետ « միասին տարած է իտալական չընադ « լեզուն, անոր գրականութիւնը, և անոնց « միջոցով ևս մշակուած է արևելքի դժ- « պրոցներուն մէջ »: Սպասարարեց յետոյ թէ Հինբերու ոսկեղէն շղթան է որ այսօր ևս կ'երկարի. « Անոնք — ըսաւ « — Արևելք դառնալով՝ առաջադրած « են շարունակել իրենց նախկին եղբայր- « ներու առաքելութիւնը՝ արուեստի և « գիտութեան ասպարէզներու մէջ, կ'եր- « թան անոնք եւրոպեան քաղաքակր- « թութեան ի նպաստ՝ ճոխացնելու մտա- « լորականութեան մարտիկներու շար- « ըը, որոնք ինկան թրքական նենգոտ « սուրին տակ »: Ապա հրատարակեց նոր շրջանաւարտներու արժանիքը՝ զոր ցոյց տուած են աստուածաբնութեան և ուսու- մնասիրութեան մէջ, յուրաբնութիւն Մուսարոյ և Ռափայելի, դաստիարակ Հայրե- բուն և ուսուցիչներուն, Հուսկ գոչեց. « Հայա, զօրաւոր եղէր կենաց ամէն մէկ « պատահարներու մէջ՝ ինչպէս իտալիոյ « Ալպանները, խաղաղ՝ ինչպէս անոր « գեղածիծաղ երկինքը, մաքուր և ամբի՝ « ինչպէս անոր ընտիր պատկերահան- « ներու գծած Տիրամօր նկարները »:

Հանդիսանալից ծափերը ստուգել գեղեցիկ դրասանգ մ'եղան Տեսուչ Վ. Խօսքերուն:

Նուագախումբը կը շարունակէր հետզհետէ իր պատուական յայտագիրը ու մերթ՝ ծափերու ոգևորութենէն՝ կը կրկնուէին կտորներ, յորս էն եզականն ու գողարկին էր Haydn-ի բխտի սիմֆոնիկ ներմուծուած Թոնային աշխոյժ ու սիրուն դալայակներով:

Վկայականներու բաշխումի ժամն էր. հոս բեմ կ'ելլէ վարժարանին Ուսումնապետը Հ. Վրթանէս Խանպէկեան:

Շօշափելով պատեհազմներու թողած

աղետարեւր ֆեանները Հայ Ազգիս հանդէպ՝ կ'ակնարկէ բացուած ազգային անթիւ որբանոցները . « Այդպիսի ամենատխուր « շրջանի մը մէջ — կ'ըսէ — հարկ էր որ « դիմարաւ ընթանար վարժարանս՝ իր « զօրութեամբ . օգնութեան հասնելու պա- « տերազմելու նոր տեսակով մը, սկսելով « գործունէութեան և աշխատանքի մար-

դժբախտ պատանիները՝ իրենց տոկուն կամքին ու ջանասիրութեան ձեռքով՝ կը յաջողին հասնիլ ևս այսօրուան չքնադ վաղորդայնին . Ապա ցոյց կու տայ անոնց յաջող ճննութեանց հաւաստիքնիրն՝ ըսե- լով . « Այս վկայականները յանձնուած « պահուն կը վկայեմ՝ որ մեծապէս ար- « ժանի եղած են անոնց . նա՛ մանաւանդ

ձախէն ալ — Թ. Գումրուեան . — Հ. Քէշիշեան . — Ի. Քիւլիքեան . — Խ. Ալեմշահ . — Թ. Թաշճեան .
Ս. Մարտիրոսեան . — Ս. Նարապետեան .
Հ. Ս. Տէր-Մովսէսեան . — Հ. Գ. Ջ. Նահապետեան . — Հ. Ջ. Խամպէկեան :

« տալիւրը այս նոր կեանքը, թէ և խիստ « սահմանափակ շրջանակի մը մէջ ինքզինք « կաշկանդուած զգալով տեղւոյն անձկու- « թեան և անբաւականութեան պատ- « ճառաւ » : Յետ հակիրճ ծանօթութեան մը 1919է՝ այսինքն պատերազմէ ետքի դպրո- ջական գործունէութեան և անոր արդեանց մասին՝ կը յայտարարէ մէն մի ուսուցչա- պետաց յիշաւի յայտնած ծայրաստիճան գոհութիւնն ու զնահատուծները՝ աշակեր- տաց նկատմամբ, թէ դառնադէտ տարա- զրութենէ բոլորովին խոնջ՝ Մուրատ- Ռափայելի սեմերէն ներս հասնող այդ

« ուրախ հմ աւետելուս՝ թէ ստացուած « նիշերը ամբողջ 9 և 10 են » : Ապա մի առ մի կը հրատարակէ հետեւեալ նոր շրջանաւարտները՝ որ են .

ՅԱԿՈԲ ԹԱՇՃԵԱՆ . ՊՈԼՍԵՅԻ ԽԱՉԻԿ ԱԼԷՄՇԷԱՆ . Պարտիզակցի ՍԱԳԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ . Խարբըրդցի ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՄՐՈՍԵԱՆ . ՊՈԼՍԵՅԻ ՍՈՒՐԷՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ . Մարտիրոսցի ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՔԻՒՉԻՔԻԱՆ . ՊՈԼՍԵՅԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՔԷՇԻՇԵԱՆ . Ատանայի Խրաքանչիւրը կ'ընդունի իր վկայա- կան թուղթը բարձրաստիճան անձի մը

ձեռքըն՝ ուրախ և բուռն ծափերու մէջ։ Հ. Վերթմանէս այսպէս կը վերջացնէ խօսքը. « Հայրենեաց մէջ ձեզի՛ կը սպասեն « այժմ ձեր ծնողքները, ձեր առաջին « դաստիարակները, և հայրենեաց սրբա- « զան հողը՝ որ սրբանուէր մասունքը մը « դարձաւ մարտիրոսներու արիւնով. քա- « ղաքային և բարոյական ու մտաւորա- « կան կենանքին մէջ եղէք արժանաւոր որ- « դինք. և աշխատե՛ք ձեր մէջ փառաւոր- « բուն հայրենիք և կրօնք »։ Այս վերջին խօսքերը ծափերու մէջ մարեցան. ամէն ղէմըբնու վրայ բոցավառ խիւղ մը կար, կարծես սրտերու զոհութիւնը հրաշէկ դար- ձած էր. մանաւանդ որ նուազածուք ձեռք դարձան էին վերստին հրապուրել և բաժանական զեղզեղանքով մը։

Այս անգամ նոր շրջանաւարտներէն Պ. Յակոբ Թաշճեանն է՝ որ վեց ընկերա- կիցներուն ևս երախտագիտութեան զգա- ցուններն իր մէջ ամփոփած՝ հետեւեալ խօսքերը կ'ուղղէ բեմէն իտալեան լեզուով.

Իրեք տարիներ անցաւ. աշխատութեամբ և յոյսերով հիւսուած երեք տարիներ... յորում Հանդրին ծովու դիւթիչ պարիկին ժպտները, յաւեժօրէն քանդակեցին մեր մտքին մէջ իտա- լիոյ երկրորդ տակ ապրած օրերնու քաղցր յի- շատակը։

Եւ այսօր երախտագիտութեան երգ մը կը թռչի մեր շրթներէն, և շնորհակալութիւն կը յայտնենք քեզ, ով՛ վնետիկ, մեր երկրորդ հայրենիքը, մեզի շնորհած քաղցր հիւրընկալու- թեանդ, մեզի հանդէպ տածած սիրտը համար։

Իսկ դուք՛ Վիր. Հայրեն, դուք ամենքիդ որ մեր ծնողքը փոխանակեցիք և շիթ առ շիթ թափեցիք մեր հոգւոյն մէջ Աստուծոյ և Հայրեն- նիքի սէրը՝ օրհնեալ ըլլաք։ Զեր և նմանապէս մեր ազնիւ վարժապետաց քրտանց ամենամեծ վարժատնութիւնը պիտի ըլլայ՝ ապագային զմեզ բարի և գործունէայ տեսնել, իբրև Միթիթարայ, Մուրատի և Ռափայէլի արժանաւոր սերունդ։

Եւ դուք, սիրեցեալ իղբայրներ, աշխատեցէ՛ք ձեր բոլոր ոյժերովդ՝ ձեր նպատակին հասնելու համար. պէտք է որ ամէն հայտ գերողոյն գա- ղափարական ըլլայ հայրենիքի վերածնութիւնը, և մենք ամենքնս միացած, ինչպէս 48-ի և 66-ի իտալացիները, վերականգնենք այն հողը՝ որ եղաւ մեր մայրը, և զայն ազատ և հուժկու դարձնենք մեր նախահարց ատենուան պէս։

Դատ սերունդներ անցան կրօնքի և քաղա- քակրթութեան այս վառարանէն, և իտալական մտքով սնած՝ մեր հայրենիքին մէջ սփռեցին

գիտութեան լոյսը, ամէն հայ սրտի մէջ՝ հիւ- ցումի և սիրոյ զգացումներ արթնցնելով դէպի իտալեան։ Մենք ալ հաւատարիմ մեր նախնեաց ասանդութիւններուն՝ միշտ պիտի քալենք մեր անդրանիկ եղբայրներուն զծած շաղէն, ամէն կողմ իտալական միտքը սփռելով, և պիտի ամրապնդենք այն դարաւոր բարեկամութիւնը՝ որ եղած է երկու ժողովուրդներուն միջև։ Իտալա- կան քաղաքակրթութիւնը պիտի տարածուի Ապենիններէն մինչև Մասիսը, և իտալիան ձեռք պիտի կարկառէ մեր ցաւագին Մօրը, հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր տանջուած։

Ճամարիտ բարեկամութիւնը՝ որ կը տեւէ մինչև ի մահ՝ կը փթթի միայն վշտի մէջ, և երկու ազգեր մէկգմէկ այնքան աւելի ճառագուն կերպով կը սիրեն՝ որքան որ մեծ ըլլայ զիրար միացնող վիշտը։ Այդ մենք վստահ ենք թէ իտալիոյ և Հայաստանի բարեկամութիւնը « պիտի տեւէ, որչափ աշխարհը տեւ »։ որովհետև իտալացի- ներն ու Հայերը նոյն տառապանքներն ապրե- ցան, և նոյն բռնակալութեան լուծը կրեցին։

Երիտասարդութիւնը յոյսերու և երազներու անոյշ տարիքն է, և միանգամայն ազնիւ բաղ- ձանքներու և վեհանձն ձեռնարկներու հասակը, և մենք՝ երիտասարդ հայերս՝ պիտի աշխա- տինք, այո, կը խոտանանք զայն մեր սրտեւոր բովանդակ թափովը, պիտի աշխատինք առկա՝ դար մեր ծնողաց օգնելու, Հայրենիքը իւր աւե- ռակներէն վերականգնելու, և տեսնելու համար այն օրհնեալ օրը, երբ համբուրելով մեր նախ- նեաց սուրբ հողը՝ պիտի կարենանք գոչել բար- ձրաձայն. « Միւշոյ, անա, ազատ ես »։

Այն ատեն, իտալիան ալ պիտի ստանայ իւր վարձատրութիւնը, ինքն ալ պիտի կարենայ ժպտիլ մեր ժպտին, որովհետեւ Հայաստանի շինիլ ու կապուտակ երկնքէն անցնելով՝ պիտի երգէ քաղցրօրէն. Հիւսիւ, հո՛ն ալ, քոյր իմ քաղցրիկ, հո՛ն ալ սիրուած, օրհնուած ևս....

Կարելի է՛ր չհրճուիլ, չխայտալ խոստ- անալիք երիտասարդին այդ սրտեռանդն ու քաղցր արտայայտութեանց վրայ. ա- նոնք վառվառն շնչտերէ շատ աւելի քան մ'ուռնէին իրենց մէջ. — ուժգին կամք և հաստատուն առաջադրութիւն մը, ապա- զային ևս ընտիր ու զործունէայ հանդի- սանալու յօգուտ մեր մայրենի աշխարհին՝ ի վարձատրութիւն իրենց եռանդուն զառ- տիրակ Հայրենուն և ի պարծանա Մ. — Ռափայելեան Հաստատութեան, ինչ որ իրենց համար մեր սրտագին մաղթանք- ները կը կազմեն։

Հ. ՂԵՆԻՍԻ ՏՐԵՍԻԱՆ